

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ
RESİM BÖLÜMÜ
LİSANS BİTİRME TEZİ

BUZUN ÖRTME-KAPAMA ÜZERİNDEN YANSIMASI
(DİPLOMA PROJESİ KAPSAMINDA HAZIRLANAN ARAŞTIRMA
VE UYGULAMA RAPORU)

HAZIRLAYAN

Rabia URTEKİN

YÖNETEN

Doç. Dr. Muhammet TATAR

ERZURUM-2023

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
GÖRSELLER DİZİNİ	III
GİRİŞ	1
I. AMAÇ-KAPSAM	1
II. YÖNTEM	1

BİRİNCİ BÖLÜM**SUYUN DONMA EVRESİ “BUZ”**

1.1 . KÜÇÜK BUZ ÇAĞI	5
1.2. BÜYÜK BUZ ÇAĞI	8

İKİNCİ BÖLÜM**ÖRTÜNME**

2.1. KÜLTÜR VE DİNLERDE BAŞIN ÖRTÜLMESİ	9
2.2. İSLAMİYET’TE ÖRTÜNME	9
2.3. BUZUN ÖRTÜNMESİ	11

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM**UYGULAMA RAPORU**

3.1. UYGULAMANIN YAPILIŞ GEREKÇESİ	12
3.2. İÇERİK VE BİÇİME YÖNELİK SAPTAMALAR	12
3.3. UYGULAMANIN DÜŞÜNSEL YÖNÜ	13

KAYNAKÇA	14
-----------------------	-----------

EKLER	15
--------------------	-----------

EK 1. RESİMLER	15
-----------------------------	-----------

ÖZGEÇMİŞ	19
-----------------------	-----------

ÖZET

LİSANS BİTİRME TEZİ

**BUZUN ÖRTME-KAPAMA ÜZERİNDEN YANSIMASI
(DİPLOMA PROJESİ KAPSAMINDA HAZIRLANAN ARAŞTIRMA VE
UYGULAMA RAPORU)****Rabia URTEKİN****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Muhammet TATAR****2023, 19 sayfa**

Kapatmak bir giz hali yaratır. Biz kapamayı kimi zaman ışık geçirgenliği olan bir şeyle kimi zaman ise saydam bir nesne ile yaparız. Aradaki fark içinde sakladığı gizi en iyi kimin pazarlayabildiğinde saklı. Özellikle saklanan cismin ne olduğuna dair en ufak fikrimiz yok ise bazen içindekini görme arzusunu bile yitirebiliriz. Fakat diğer yandan içindekini görüp ulaşamadığımız şeyler olur. Buna en iyi verilebilecek örnekler tül ve buz olabilir. Tül şeffaf, yumuşak ve masum iken aynı gizi yaratan buz sert ve çoğu zaman acımasızdır. Bu çalışma sizlere buzun tüm oluşum aşamalarının resim sanatı ile birlikte nasıl ölümsüzleştiğini aktarmayı amaçlamaktadır.

Böylelikle gördüğünüz hiçbir buz size eskisi gibi görünmeyecektir belki de...

GÖRSELLER DIZINI

Görsel 1. Maddenin Hâl Değişimi.....	3
Görsel 2. Suyun Dördüncü Evresi	4
Görsel 3. Mattheaus Merian’ın Grindelwald Buzul tasviri	5
Görsel 4. Karda Avcılar- Pieter BRUEGEL-(1565) ahşap pano üzerine y. b. t. 117×162cm.....	6
Görsel 5. Johannes Baader, "Büyük Plasto-Dio-Dada-Drama", 1920; ve Kurt Schwitters. (Güler, 2017: 355, Res. 2)	7
Görsel 6. Rabia URTEKİN, “Perdenin Gizemi”, Ata Buz Müzesinde Dondurulan Meyveler (60×50×70 cm) , 2023	15
Görsel 7. Rabia URTEKİN, “Perdenin Gizemi”, Ata Buz Müzesinde Dondurulmuş Meyveler (60×50×70 cm) , 2023	15
Görsel 8. Rabia URTEKİN, “Perdenin Gizemi” Ata Buz Müzesinde Dondurulan Meyveler (60×50×70), 2023	16
Görsel 9. Rabia URTEKİN, “Perdenin Gizemi”, Ata Buz Müzesinde Dondurulan Meyveler (60×50×70 cm) , 2023	16
Görsel 10. Rabia URTEKİN, “Doğanın Kimliği” Dondurulmuş Meyvelerin Tuval Üzerine Yağlı Boya, (20×20), 2023	17
Görsel 11. Rabia URTEKİN, “Buzun Renklerle Yansıması” Dondurulmuş Meyvelerin Tuval Üzerine Yağlı Boya (35×50), 2023	17
Görsel 12. Rabia URTEKİN, “Üzümdeki Katman” Dondurulmuş Meyvelerin Tuval Üzerine Yağlı Boya (20×20) , 2023	18

GİRİŞ

I. AMAÇ-KAPSAM

İnsanın biçimlendirme çabası, onu doğa ile keskin sınırlarla ayırmasına engel olmuştur. Çünkü sanatı nesnesi olan doğa, doğayı bütünüyle içermez, insan deneyimleriyle doğayı bir bütün halinde kavramaya çalışsa da bunu başaramaz. İnsan doğayı soyutlamalar, kavramlar ve bilimsel bir dünya görüşü çerçevesinde doğayla ilişki kurar. Doğayı bilim, sanat ve felsefe kendi görüş açılarıyla, doğanın kendini ele alır. Sanat, insan ile olan ilişkisinden dolayı doğayla ilgilenir.

Nitekim bu çalışmada doğa ile sanat arasındaki ilişkinin ne denli önemli olduğunu göstermiş bulunmaktayız. Doğayı ve doğal süreçleri anlamlandırma çabası resim ve estetik üzerine önemli çalışmalar elde etmemizi sağlıyor. Buna örnek olarak buz ve buzun oluşturduğu görsel şölen ve ardında yatan gizem üzerinde pek çok başlığa değinilmiştir.

Çalışma süreci içerisinde birçok kaynaktan estetik ve doğa üzerine çalışmalardan da yararlanarak sanat ve anlamlandırma çabasına katkıda bulunulmuştur. Bu anlamlandırma çabası çeşitli görseller ile de desteklenmiştir.

II. YÖNTEM

İnsanoğlu akıl gücünün gelişmesiyle doğayı gözlemleyerek, araştırarak tanımlamaya çalışmıştır. Doğanın, kendisine yararlı olduğunu düşünen insan, onu hayatına adapte etmiştir. İnsanın ilk eserleri, doğanın kopyası olarak, benzerlik çabası içerisinde sanat yapıtlarında, doğadaki nesnelere kullanmışlardır. İlk dönemlerde taklide, benzerliğe uygun olarak yapılan bu çalışmalar, geçen süre içerisinde insanın doğaya üstünlük kurma isteğine dönüşmüştür.

Bizlerin bildiği her şey bir ilişki, bir birleşme ürünüdür. Doğa da var olan her şey neden sonuç ilişkisi ile bağlantılıdır. Bizler doğa da var olan her şeyi, bu neden sonuç ilişkisi içerisinde açıklamaya çalışırız. İnsan doğayı anlamlandırma çabası içerisinde, doğayı ve nesnelere anlamlandırma ve farklı boyutlarda algılayarak sanat üretmiş ve doğa dayeni biçimler oluşturmaya çalışmışlardır. Bu da bize doğa ve sanat arasında diyalektik bir ilişkinin var olduğu sonucunu çıkarmamız sağlamıştır.

İnsan doğumuyla başlayan süreçten itibaren kendisini çevreleyen doğa içerisinde bir biçimler dünyasına katılır. İnan doğayla mücadelesinde; doğadaki tüm oluşumların ve değişimlerin, yine birbiriyle ilişkili ve karşıt öğeler arasındaki tepkilerin sonucu olarak meydana gelen olgular olduğunu anlamıştır. ¹

Eldeki veriler ışığında vardığımız sonuç şudur ki, biçimlendirme iteği ilk insandan günümüze kadar hiç eksik olmamıştır. İnsan yaşadığı çevreyi ve doğayı gözlemleyerek onu çözmeye ve anlamlandırmaya çalışmıştır. Tarih sahnesine çıktığından günümüze kadar insan, bilim ve sanatta birçok başarılar elde etmiş ve teknik anlamda ilerlemeler kaydetmiştir. Tüm bunlardan önce insanın ilk eylemi işleyebildiği maddeyi biçimlendirmek ve bu anlamda çalışmalarını başarıyla geliştirerek devam etmiştir.²

¹ Doyran, 2022

² Yolcu, 2009

İKİNCİ BÖLÜM

ÖRTÜNME

Örtünme, adı, biçimi, rengi, deseni farklı farklı olsa da tarihte sürekli var olmuştur. Üstelik örtünme sadece dinlere özgü değil, daha geniş anlamıyla kültür(ler) de bu alanda önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu açıdan örtünmenin insanlık ile yaşıt olduğunu söylemek de mümkündür.

2.1. KÜLTÜR VE DİNLERDE BAŞIN ÖRTÜLMESİ

A'raf Sure'sine göre, Şeytanın, Allah tarafından yasak ağaçtan meyve tatmaları için Adem ile Havva'yı kandırması ile birlikte Adem ile Havva'nın avret yerleri belli olur. Adem ile Havva da avret yerlerini yaprakla örterler.

Örtünme, kültürel açıdan birçok toplumda vücudu dış et kilerden koruma amacı ile kullanılmıştır. Örtü efsanevi motif olarak savaş, zafer, çile, ölüm ve yeniden diriliş gibi olaylarda yer alan kişileri kahramanlaştırmak için yazılı tarihte kullanılmıştır¹⁰

Yani bu bağlamda bakıldığında insanoğlunun ilk var oluşundan itibaren bir örtünme söz konusudur. Örtünme aracı ise fark etmeksizin eldeki var olan kaynakların kullanıldığını söyleyebiliriz. Tüm semavi dinlerde dahil olmak üzere tarih boyunca hemen hemen her

medeniyetin bu eylemi içgüdüsel olarak yaptığını söylemek mümkün. Yalnız çok nadiren de olsa bazı Afrika kabilelerinin bunu yapmamış olması kültür ve anenelerinden mütevellit olduğunu söyleyebiliriz.

2.2. İSLAMİYET'TE ÖRTÜNME

İnsanlık, son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.v) ile birlikte Hâk din İslâm'la tanışmış ve bu dini seçenlere Müslüman denmiştir. İslamiyet de diğer Hâk öteki dinlerde olduğu gibi belli başlı kuralları içinde barındıran ve nitekim bu kurallar çerçevesinde

¹⁰ M. Aksoy, *Başörtüsü-Türban: Batılılaşma-Modernleşme, Laiklik ve Örtünme* (Cilt 1). Kitap Yayınevi, İstanbul 2005, 32

manevi iç huzuru sağlamayı ve vadedilen sonsuz cennete kavuşmakla müjdelemiştir. Bu kurallardan biri de Örtünmedir.

Hız. Muhammed'in kendi kabilesi olan Kureyş'in kadınları arasında da örtünmeye uyulmakta idi. Tarihçi Fakihi'ye göre, eski Mekke'de, bu kentin sakinleri, damat adaylarının ve alıcıların dikkatini çekmek üzere, bekâr kızlarına ve câriyelerine en güzel giysilerini gidirirler ve Ka'be etrafında yüzleri açık olarak dolaştırırlardı. Bunun sonucu olarak evlenen klar artık hiç açılmaksızın örtünürlerdi.¹¹

Kur'an-ı Kerim'de iki ayette örtünmeye değinilmiştir. Bunlar; Nur (31) ve Azhap (59) dur. Ayet mealleri ise şöyledir: “Nûr (31);

“Mümin kadınlara da söyle, gözlerini haramdan sakınsınlar ve iffetlerini korusunlar. Dışarıda kalanlardan başka ziynetlerini göstermesinler. Başörtülerini yakalarının üzerinden bağlasınlar. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, başka kadınlar, hizmetlerinde bulunan köleleri ve câriyeleri, cinsel arzusu bulunmayan erkek hizmetçiler, kadınların cinselliklerinin farkında olmayan çocuklar dışında kimseye süslerini göstermesinler. Yürürken, gizledikleri süsleri bilinsin diye ayaklarını yere vurmasınlar. Ey müminler! Hepiniz Allah'a tövbe edin, umulur ki kurtuluşa erersiniz!” Ve Azhap (59);

*“Ey peygamber! Eşlerine, kızlarına ve müminlerin kadınlarına söyle, dış giysilerini üzerlerine bürünsünler. Bu, tanınıp rahatsız edilmemeleri için en uygun olanıdır. Allah ziyadesiyle bağışlamakta ve çok esirgemektedir.”*¹²

Bu iki ayetten de anlaşılacağı üzere İslamiyet örtünmeyi bir emir olarak vermiştir. Fakat bu ayetlerin dışında Kur'an-ı Kerim'in tamamı baz alınarak ve hadisler ışığında bu örtünmenin sadece fiziki boyutu ve sadece kadınlara yönelik olmadığı da anlaşılmaktadır. Konumuzun daha fazla dışına çıkmamak adına sadece bu kadarına yer verilmiştir.

¹¹ M. Dağ, İslâm'da Örtünme Üzerine, 5, 1982, 187.

¹² Kur'an-ı Kerim, Nûr 31 ve Azhap 59. Ayetlerinin mealleri

2.3. BUZUN ÖRTÜNMESİ

Buz oluşturduğu katmanlar ile içerisinde bulunan nesnelere örtme görevi gördüğü kadar geçirgenliğinde sağlamıştır.

Tül, örter. Örtme eylemi gerçekleşirken tül hem kapatır hem de açık bir şekilde kendisini ele verir. Kapatmak bir giz yaratır. Altta kalanı görme isteğiyle örtü kaldırılır fakat aynı anda giz de ortadan kaybolur. Önürmen'in yapıtlarında bu gizi oluşturan unsur tülün katmanlı olarak kullanılmasıyla bir örtü niteliği taşımaktadır. Ki bu örtü, gündelik hayatta bilinen işlevinden bir noktada ayrılır: Önürmen tülü altta kalanı gizlemek adına ele aldığı gibi, gizlediği bölgelerin daha da net görünmesine olanak tanıdığı için de seçmiştir. "Tül şeffaf, yumuşak ve masumdur. Bulunduğu ortamı şıklaştırır"¹³

¹³ Z. Güray Can, 2019, 35.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

UYGULAMA RAPORU

3.1. UYGULAMANIN YAPILIŞ GEREKÇESİ

Doğanın gizli kimliği olan buzlar; biz insanoğluna biçimsel yapıları gereği müthiş bir estetik haz sundukları halde aslında gayet meşakkatli bir yaşantıya sebep oluyorlar. Fakat iyi biliyoruz ki bu doğa olayının estetik yönü insanları cezp etmekle beraber türlü türlü görsel şölenlerle de kendine hayran bıraktırıyor. Bunun en güzel örneğinden olan kar, birbirinden güzel kartpostallık kareler sunmakta ve insanların estetik duygu ve düşüncelerini şekillendirmektedir.

Tezimde de bahsetmiş olduğum çalışmalar doğa ile sanat arasındaki ilişkinin ne denli önemli olduğunu göstermektedir. İnsanoğlunun doğanın kendisi için yararlı olduğunu ve bu durumu kendi hayatlarına uyum sağlayarak ilerlemişlerdir. İnsanın ilk eserleri, doğanın kopyası olarak, benzerlik çabası içerisinde sanat yapıtlarında, doğadaki nesnelere kullanmışlardır. İlk dönemlerde taklide, benzerliğe uygun olarak yapılan bu çalışmalar, geçen süre içerisinde insanın doğaya üstünlük kurma isteğine dönüşmüştür.

Genel amaç olarak Doğayı ve doğal süreçleri anlamlandırma çabası resim ve estetik üzerine önemli çalışmalar elde etmemizi sağlıyor. Buna örnek olarak buz ve buzun oluşturduğu görsel şölen ve ardında yatan gizem üzerinde pek çok başlığa değinilmiştir. Çalışma süreci içerisinde birçok kaynaktan estetik ve doğa üzerine çalışmalardan da yararlanarak sanat ve anlamlandırma çabasına katkıda bulunulmuştur. Bu anlamlandırma çabası çeşitli görseller ile de desteklenmiştir. Her ne kadar da estetik yönü ağır basıyor gibi görünse bile mevcut doğayı ve doğayı oluşturan bazı bileşenleri örtme çabası da gözle görülür şekilde ön plana çıkıyor. Buradan anlaşılacağı üzere doğa ve buzun birbiri ile olan örtme kapama ilişkisi hiçbir zaman göz ardı edilmemelidir.

3.2. İÇERİK VE BİÇİME YÖNELİK SAPTAMALAR

Uygulama da örtünme ve kapama kavramını buz kalıplarının içerisindeki nesnelere örtünmesiyle elde edilen dondurulmuş nesnelere belli bir kalıp içerisinde sıkıştırılmasıyla buz kütleleri oluşturuldu. Bunu buz kütleleri haline getirebilmek için

alınan meyveleri Ata Buz Müzesi'nde çivi ile birleştirerek tek parça halinde donması sağlandı. Ayrıca üzüm salkımlarını buz müzesindeki dolabın içerisine asarak ve saat başı üzümleri ıslatarak donduruldu. Bu uygulamaya benzer meyve ve sebzeler bu teknikle tekrar edildi.

Tüm bu belirlenmişlikler doğrultusunda nesnelere dondurulup örtmeyi yani birçoğu gizemi içerinde barındırdığı görülmektedir. İnsanların iştahını kabartan meyveler ayarlanarak tek tek donduruldu. Bazı buzlarda ise kompozisyona uygun şeffaf bir şekilde ele alınıp uygun bir ışık eşliğinde fotoğrafları çekilip ölümsüzleştirilmiştir. Genel olarak doğaya uyarlanmış bir şekilde resmedildi.

Teknik olarak yağlı boya ile tuval üzerine aktarılmıştır.

3.3. UYGULAMANIN DÜŞÜNSEL YÖNÜ

İnsan doğaya anlam verme gayreti içerisinde, doğa ve objelere anlam vermeyle farklı formatları kavrayarak sanat üretmiş ve doğaya dair formlar oluşturmaya çalışmışlardır. Bu da bize doğa ve sanat arasında diyalektik bir ilişkinin var olduğunu göstermiştir. Bilenen her şey birbiriyle olan ilişki ve birleşmeden oluşan ürüne dayanır. Doğa da denk geldiğimiz ve bildiğimiz her şeyin bir neden sonuç ilişkisiyle etkileşim halinde olduğunu açıklarız. Anlatılan durum şudur ki; betimlenen istek ilk insandan günümüze kadar eksiksiz bir şekilde gelişmiştir. İnsanlar oluşturduğu, yaşadığı çevreyi ve tabiatı gözlemleyerek, çözmeye çalışmışlardır. Günümüze kadar insan, tarihi çağlardan beri bilim ve sanat üzerine birçok başarıya ulaşmış, tekniği ilerletmişlerdir. En önemli çabası işlenebilen maddeyi biçimlendirip ve bu anlamda çalışmalarında ilerleme kaydederek geliştirme yoluna sokmuşlardır. Bu duruma bağlı olarak buzla şekillenen nesnelere doğadan esinlenerek parçalar halinde bir bütünleşerek birbirine tamamlar. Yani anlayacağımız üzere

Buz ile sanatın ilişkisinin en önemli bağlantısı bu örtme yani kapatma / gizleme özelliğidir. Bildiğiniz gibi kapalı ve örtülü nesnelere onların içlerinde barındırdıkları değeri de bir nevi korur.

Buzlar da tıpkı bir örtü gibi içindeki gizemi korumaya gayet kararlılırlar. İşte bu çalışmalarda buzun ve estetiğin sentezi, ilişkisi sunulmuştur.

KAYNAKÇA

Aksoy, M., *Başörtüsü-Türban: Batılılaşma-Modernleşme, Laiklik ve Örtünme* (Cilt 1).
Kitap Yayınevi, İstanbul 2005.

Dağ, M., *İslâm'da Örtünme Üzerine*, 5, 1982, 187.

Güler, A. T., "Nietzsche ve Wittgenstein'in Sinemada Temsili: "Nietzsche Ağladığında"
ve "Wittgenstein" Adlı Filimler". *Akademik Hassasiyetler*, 8, 2021, 349-372.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/issue-file/31701>

<https://seglavi.com/index.php/2021/02/28/sanat-ve-doga-iliskisi/>

<https://www.bilgiustam.com/buz-devri-hakkinda-bilinmeyen-gercekler/>

<https://www.bilgiustam.com/buz-devri-hakkinda-bilinmeyen-gercekler/>

<https://www.e-skop.com/images/UserFiles/images/Editor/dada100/mim1.jpg>

Taş, E., "Türk Teziyatında Perde", *SEFAD* (45), 2021, 271-274.

EKLER**EK 1. RESİMLER**

Görsel 6. Rabia URTEKİN, “Perdenin Gizemi”, Ata Buz Müzesinde Dondurulan Meyveler (60×50×70 cm) , 2023

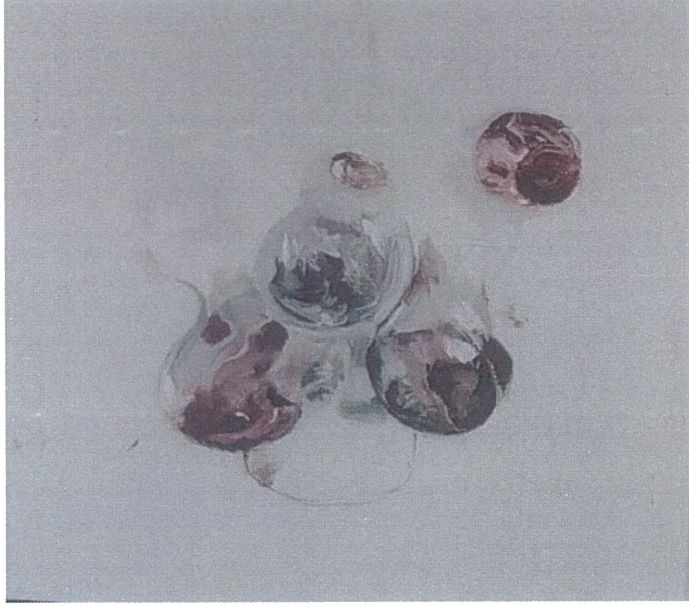
Görsel 7. Rabia URTEKİN, “Perdenin Gizemi”, Ata Buz Müzesinde Dondurulmuş Meyveler (60×50×70 cm) , 2023

Görsel 8. Rabia URTEKİN, “Perdenin Gizemi” Ata Buz Müzesinde Dondurulan Meyveler (60×50×70), 2023

Görsel 9. Rabia URTEKİN, “Perdenin Gizemi”, Ata Buz Müzesinde Dondurulan Meyveler (60×50×70 cm) , 2023

Görsel 10. Rabia URTEK N, “Doğanın Kimliği” Dondurulmuş Meyvelerin Tuval  zerine Yağlı Boya, (20×20), 2023

Görsel 11. Rabia URTEK N, “Buzun Renklerle Yansımışı” Dondurulmuş Meyvelerin Tuval  zerine Yağlı Boya (35×50), 2023

Görsel 12. Rabia URTEKİN, “Üzümdeki Katman” Dondurulmuş Meyvelerin Tuval Üzerine Yağlı Boya (20×20) , 2023